

Kohtuasi C-689/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

18. detsember 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski rayoneni sad (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

18. detsember 2020

Hageja:

„Banka DSK“ EAD

Kostja:

RP

Põhikohtuasja ese

Panga hagi tarbijakrediidilepingu enne tähtaega sissenõutavaks muutunud laenusumma jääksumma ja kogunenud intresside tasumiseks. Hageja nõuab ajavahemikul 24. oktoobrist 2016 kuni 24. oktoobrini 2017 maksmata jäänud erineva suurusega igakuiseid tagasimakseid ja kuni viimase tagasimaksekuupäevani (9. märts 2019) järele jäänud laenusummat, mis muutus enne tähtaega sissenõutavaks, kokku 4105,27 Bulgaaria leevi (BGN) (ligikaudu 2100 eurot); lepingujärgseid intresse ajavahemiku 24. september 2016 kuni 9. november 2017 eest summas 668,93 leevi (ligikaudu 340 eurot), samuti seadusest tulenevat viivist summas 84,06 leevi.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Krediiti andva panga tarbijakrediidilepingu raames kindlaksmääratud intressimäära suurus sõltub sellest, kas tarbija on sõlminud sama pangaga lepingu sellega seotud makseteenuste (edaspidi „kõrvalteenused“) kasutamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tekitab see selgusetust liikmesriigi

terve rea ebaausat konkurentsi reguleerivate õigusaktide kohaldamisel sellele lepingule. See tekitab mõned küsimuste rühmad, täpsemalt kas tarbijakrediidi andmise teatud praktikaid saab seoses intressisoodustustega, mida pakutakse teiste, tarbijakrediidi andmisega seotud pangateenuste kasutamise korral, käsitleda „ebaausana“ direktiivi 2005/29 (ebaausate kaubandustavade kohta) tähenduses, kas neid tavasid tuleb hinnata ebaõiglaste tingimustena direktiivi 93/13 (ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes) tähenduses ja kas on täidetud teabekohustus vastavalt direktiivile 2008/48 (tarbijakrediidilepingute kohta).

Eelotsuse küsimused

Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab järgnevad eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi lisa punkti 1 alapunktidega e ja f, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 15 lõigetega 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et lepingutingimused on vastuolus heausksuse nõudega ja panevad tarbijale teda kahjustavaid kohustusi, kui need suurendavad tarbija kulu vastavalt krediidilepingule oluliselt, kui tarbija ei kannaks oma töötasu igakuiselt krediiti andva panga [kontole], kui võtta arvesse, et ta on lepingutingimuste kohaselt kohustatud seadma oma töötasunõudele pandiõiguse, sõltumata sellest, kuidas ja millises riigis ta oma töötasu saab?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõiget 1 koostoimes selle direktiivi lisa punkti 1 alapunktidega e ja f tuleb tõlgendada nii, et lepingutingimused on vastuolus heausksuse nõudega ja panevad tarbijale teda kahjustavaid kohustusi, kui need kohustavad tarbijat kandma oma krediiti andva müüja või teenuse osutaja [kontole] mitte ainult oma töötasu, vaid kasutama reaalselt ka teisi krediiti andva müüja või teenuse pakkuja teenuseid?

3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav, siis millistest kriteeriumidest peab liikmesriigi kohus üldiselt lähtuma ebaõigluse hindamisel? Kas eelkõige tuleb arvestada krediidilepingu eseme seotuse astet kõrvalteenustega, mida tarbija peab kasutama, kõrvalteenuste hulka ja liikmesriigi õigusnorme seosmüügi piiramise kohta?

4. Kas liikmesriigi õiguse liidu õigusega kooskõlalise tõlgendamise põhimõte, nagu see kehtestati kohtuotsuse von Colson, C-14/83, punktis 26, kehtib ka selliste liikmesriigi õigusnormide tõlgendamisel, mis reguleerivad teisi, aga Euroopa Liidu õigusakti, mida liikmesriigi kohus kohaldab käimasolevas menetluses (käesoleval juhul direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes), õigusliku sisuga lähedasi õigusvaldkondi (konkreetselt ebaausa konkurentsi õigusnormid)?

5. Kas direktiivi 2005/29/EÜ artikli 7 lõiget 2 koostoimes artikli 6 lõike 1 punktiga d ja direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkti f tuleb tõlgendada nii, et nende kohaselt on keelatud madalama laenuintressimäära märkimine tarbijakrediidi kohta sõlmitud põhilepingus, kui sellise intressimääraga krediidi

andmine sõltub tingimustest, mis on kindlaks määratud lepingu lisan? Kas sellise kontrollimise puhul tuleb hinnata laadi, kuidas laenuintressimäära vähendamise tingimused on sõnastatud, intressimäära vähendamise äralangemist ja vahendeid, mis toovad kaasa uue vähendamise?

6. Kas direktiivi 2005/29/EÜ artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et tarbijate majanduskäitumise olulise moonutamise võimaluse hindamisel tuleb arvestada tarbijakrediiti andva panga turuosaga seoses selliseid tooteid kasutavate tarbijate vajadustega?

7. Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 3 punkti g tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepinguga seotud lepingutest, mille täitmise korral antakse tarbijakrediidilepingu kohaselt intressisoodustust, tulenevad kulud kujutavad endast ühte osa krediidi kulukuse aastamäärast ning need tuleb kaasata selle väljaarvutamisse?

8. Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 3 punkti g koostoimes direktiivi 93/13/EMÜ artikliga 5 tuleb tõlgendada nii, et krediidilepinguga seotud lepingutest tulenevate kohustuste täitmata jätmise korral, millega kaasneb laenuintressimäära suurendamine, tuleb krediidi kulukuse aastamäära arvutada ka vastavalt suurema laenuintressimääraga kohustuste täitmata jätmise korral?

9. Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb tõlgendada nii, et krediidi kulukuse aastamäära mittenoetukohane märkimine krediidilepingus, mis on sõlmitud müüja või teenuse osutaja ja tarbija kui krediidivõtja vahel, tuleb käsitleda krediidi kulukuse aastamäära märkimata jätmisena krediidilepingus ja liikmesriigi kohus peab kohaldama tarbijakrediidilepingus krediidi kulukuse aastamäära märkimata jätmisele liikmesriigi õiguses ettenähtud õiguslikke tagajärgi?

10. Kas direktiivi 2008/48/EÜ artikli 22 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi seadusandja poolt kehtestatud sanktsioon, mis näeb ette tarbijakrediidilepingu tühisuse, mille puhul kuulub tagasimaksmisele ainult antud laenusumma, on proportsionaalne, kui tarbijakrediidilepingus ei ole krediidi kulukuse aastamäära täpselt märgitud?“

Euroopa Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT C 202, 2016, lk 391), artikli 15 lõiked 2 ja 3.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), artikli 3 lõige 1 ja artikkel 5 ning lisa punkti 1 alapunktid e ja f

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid

kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv) (ELT 2005, L 149, lk 22), artikli 7 punkt 2, artikli 5 lõike 2 punkt b ja artikli 6 lõike 1 punkt d.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk66), artikli 3 punkt g, artikli 10 lõike 2 punktid f ja g ning artikli 22 lõige 4.

10. aprilli 1984. aasta kohtuotsus von Colson, C-14/83, EU:C:1984:153, punkt 26.

15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punktid 43 ja 44.

9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 78.

19. septembri 2018. aasta kohtuotsus Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punktid 48–50.

20. septembri 2018. aasta kohtuotsus EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

10. septembri 2020. aasta kohtuotsus A., C-738/19, EU:C:2020:687, punkt 37.

Liikmesriigi õigusnormid

Eelotsusetaotluse esitanud kohus osundab mitmele menetluses kohaldatavale liikmesriigi õigusnormle. Neist kõige olulisemate õigusnormide asjakohastel osadel on järgnev sõnastus:

Kohustuste ja lepingute seadus (Zakon za zadalzhniata i dogovorite)

Artikkel 149. Nõude tagamiseks võib [...] nõude [...] suhtes seada pandiõiguse.

Tarbijakaitse seadus (Zakon za zashtita na protrebitelite)

Artikkel 68c. Ebaausad kaubandustavad on keelatud.

Artikkel 68d. (1) [...]

(4) Ebaausad on ka eksitavad ja agressiivsed kaubandustavad [...].

Artikkel 68e. (1) Kaubandustava on eksitav, kui [...] see petab keskmist tarbijat, isegi kui esitatud andmed on sisuliselt õiged [...].

(2) Lõikes 1 nimetatud asjaolud hõlmavad andmeid:

[...]

4. hinna või hinna arvutamise aluste või erilise hinnaeelise olemasolu kohta;

[...]

Artikkel 68f. (1) Kaubandustava on eksitav ka siis, kui [...] see varjab olulist teavet [...].

(2) Lisaks on eksitav igasugune kaubandustava, mille puhul müüja või teenuse osutaja varjab [...] olulist teavet maha vaikides [...] või esitab seda ebaselgelt [...].

Artikkel 68h. Kaubandustava on agressiivne, kui see [...] muudab ahistamise, sunni, kaasa arvatud [...] lubamatu mõjutamise kasutamise kaudu tegelikult või tõenäoliselt keskmise tarbija valikuvabadust või käitumist [...].

Artikkel 68m. (1) Tarbijal on õigus taganeda ebaausate kaubandustavade alusel müüja või teenuse osutajaga sõlmitud lepingust, öelda see leping ette teatamata üles või muuta seda ilma lepingupoole nõusolekuta ja nõuda kahju hüvitamist üldsätete järgi [...].

Artikkel 143. Ebaõiglane tingimus on tarbijaga sõlmitud lepingus iga kokkulepe, mis on vastuolus heausksuse nõudega ning kutsub esile müüja või teenuse osutaja ja tarbija lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat:

[...]

9. nõudes tarbijalt nõusolekut tingimustega, mille olemasolust ta ei saanud teada enne lepingu sõlmimist;

12. [...] andes müüjale või teenuse osutajale õiguse tõsta hinda ilma, et tarbijal oleks sellisel juhul õigus lepingust taganeda, kui lõpphind on võrreldes lepingu sõlmimisel kokku lepitud hinnaga liiga kõrge;

[...]

18. sisaldades sarnaseid tingimusi.“

Tarbijakrediidiseadus (Zakon za potrobitelskia kredit)

Artikkel 5. (1) Mõistliku aja jooksul enne tarbija sidumist [...] krediidilepinguga esitab krediidiandja [...] tarbijale vajaliku teabe, et tarbija saaks erinevaid pakkumisi võrrelda eesmärgiga teha tarbijakrediidilepingu sõlmimise otsus kõiki asjaolusid arvesse võttes.

(2) Lõikes 1 nimetatud teave edastatakse II lisas esitatud Euroopa [...] standardinfo teabelehel.

[...]

(4) Lõigetes 1, 2 [...], samuti tüüptingimustes sisalduv teave edastatakse tarbijale selgelt ja arusaadavalt [...] paber kandjal või mõnel muul püsival andmekandjal tasuta.

[...]

(7) Muutuva intressimääraga krediidilepingu puhul, milles kasutatakse baasintressimäära, annab krediidiandja [...] tarbijale teavet baasintressimäära ja selle halduri kohta, samuti baasintressimääraga seotud tarbijale avalduva mõju kohta eraldi dokumendis, mis lisatakse Euroopa [...] standardinfo teabelehele. Kogu täiendav teade, mille krediidiandja [...] annab tarbijale, sisaldub eraldi dokumendis, mis on lisatud vastavalt lõikele 2.

[...]

Artikkel 10a. [...]

(4) Liik, suurus ja tegevus, mille eest nõutakse kulude ja/või lepingutasude maksmist, peavad olema tarbijakrediidilepingus selgelt ja täpselt kindlaks määratud.

Artikkel 11. (1) Tarbijakrediidileping koostatakse arusaadavas keeles ja see sisaldab:

[...]

9. laenuintressi, kõnealuse intressimäära kohaldamistingimusi ja esialgse laenuintressi suhtes kohaldatavat indeksit või baasintressimäära, samuti laenuintressi muutmise ajavahemikke, tingimusi ja korda, ning juhul kui erinevates tingimustes kohaldatakse erinevaid laenuintresse, esitatakse eespool nimetatud teave kõigi kohaldatavate laenuintresside kohta;

9a. Baasintressimäära arvutamise meetod vastavalt artiklile 33a;

10. krediidi kulukuse aastamäära ja tarbija poolt makstavat kogusummat [...];

11. tarbija poolt krediidi tagasimaksmise tingimusi, kaasa arvatud tagasimaksetabelit koos teabega [...] erinevate jääksummade kohta, mis kuuluvad tagasimaksmisele erinevate intressimääradega;

12. teavet tarbija õiguse kohta saada fikseeritud kestusega krediidilepingu põhiosa tagasimaksmisel [...] tagasimaksetabel tehtud ja tehtavate maksete kohta; [...]

14. krediidi teenindamiseks (kasutusele võetud krediidisummad ja tagasimaksed) ühe või mitme konto avamise ja pidamise kõiki tasusid, välja arvatud juhul, kui konto avamine ei ole kohustuslik [...];

15. viivisintressimäära maksete hilinemise korral vastavalt krediidilepingu sõlmimise ajal kehtinud regulatsioonile ja selle kohandamise korda ning kõiki lepingu rikkumisest tulenevaid tasusid;

16. hoiatust tarbijale maksete hilinemisest tulenevate tagajärgede eest;

[...]

18. vajaduse korral tarbijalt nõutavaid tagatise;

[...]

Artikkel 19. (1) Krediidi kulukuse aastamäär kujutab endast krediidi jooksvat ja tulevast kogukulu tarbijale (intressid, muud otsesed ja kaudsed kulud, lepingutasud, hüvitised [...]), mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast.

(2) Krediidi kulukuse aastamäär arvutatakse lisas nr 1 sisalduva valemi alusel, võttes arvesse seal nimetatud üldtingimusi ja täiendavaid eeldusi.

(3) Krediidi kulukuse aastamäära arvutamisel ei võeta arvesse järgnevaid tasusid:

1. tasud, mida tarbija on kohustatud maksma tarbijakrediidilepingust tulenevate kohustuste rikkumisel;

[...]

3. tarbijakrediidilepinguga seotud konto pidamise kulud, [...], muud maksetega seotud tehingukulud, kui konto avamine on vabatahtlik ja kontoga seotud kulud on selgelt ja eraldiseisvalt märgitud krediidilepingus või mõnes muus tarbijaga sõlmitud lepingus.

[...]

Artikkel 21. (1) Tühine on igasugune tingimus tarbijakrediidilepingus, mille eesmärgiks või toimeks on käesoleva seaduse nõuetest kõrvalekaldumine.

[...]

Artikkel 22. Kui [...] artikli 11 lõike 1 punktides 7–12 ja 20 ja lõikes 2 [...] sätestatud tingimused on täitmata, on tarbijakrediidileping kehtetu.

Artikkel 23. Kui tarbijakrediidileping on kehtetuks tunnistatud, maksab tarbija tagasi vaid krediidi netosumma ega võlgne intressi ega muid krediidiga seotud tasusid.

Artikkel 24. Tarbijakrediidilepingute suhtes kehtivad ka tarbijakaitseseaduse (Zakon za zashtita na potrebitelite) artiklid 143–148.

Artikkel 33. (1) Kui tarbija viivitab tagasimaksete tegemisega, on krediidiandjal õigus nõuda viivist ainult õigel ajal tasumata summalt viivitatud ajavahemiku eest.

(2) Kui tarbija satub viivitusse võlgnetavate krediidimaksetega, ei või viivitusest tulenev hüvitis ületada seaduses sätestatud intressimäära.

[...]

§ 1. Käesoleva seaduse tähenduses:

„krediidi kogukulu tarbijale“ on kõik kulud, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud, krediidiandja tasud ja mis tahes muud tasud, mis on otseselt seotud tarbijakrediidilepinguga, mis on krediidiandjale teada ning mida tarbija on kohustatud maksma [...].

Konkurentsi kaitse seadus (Zakon za zashtita na konkurencsiata)

Artikkel 15. (1) Keelatud on kõik [...] kahe või enama ettevõtja vahel kooskõlastatud tegevused, mille eesmärgiks või toimeks on konkurentsi takistamine, piiramine või moonutamine asjaomasel turul, eelkõige kui:

[...]

5. lepingu sõlmimise eeltingimuseks seatakse teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi või sõlmida täiendavaid lepinguid, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud põhilepingu objekti või selle täitmisega.

(2) Lõikes 1 kirjeldatud kokkulepped ja otsused on tühised.

[...]

(5) Ebaõiglaste tingimuste esinemine tarbijaga sõlmitud lepingus ei too kaasa lepingu tühisust, kui leping saab kehtida ka ilma nende tingimusteta.

Artikkel 16. (1) Artikli 15 lõikes 1 kehtestatud keeld ei kehti kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuste kohta, millel on vähene mõju konkurentsile.

(2) Mõju on vähene, kui kokkuleppe, otsuse või kooskõlastatud tegevuste esemeks olevate kaupade või teenuste turul osalevate ettevõtjate osatähtsus ei ületa kokku järgnevaid ländendeid:

1. 10% asjaomasest turust, kui osalevad ettevõtjad on omavahel konkurendid;

[...].

Artikkel 36. [...]

(2) Keelatud on pakkuda või anda tasuta või näiliselt teiste kaupade või teenuste hinnaga lisa müüdud kaupadele või teenustele; see ei kehti: vähese väärtusega reklaamkingituste kohta [...].

[...].

Artikkel 37a. (1) Keelatud on läbirääkimistel tugevama positsiooniga ettevõtja iga toiming või tegevusetus, mis kahjustab või võib kahjustada kaubandustavana hea usu põhimõtte vastaselt selle poole huve, kes asub läbirääkimistel nõrgemal positsioonil, ja tarbijate huve. Ebaausad on toimingud või tegevusetus [...] nagu ebamõistlikult rangete [...] tingimuste seadmine [...].

(2) Läbirääkimistel tugevama positsiooni olemasolu hinnatakse asjaomase turu ülesehitust ja puudutatud ettevõtjate vahel valitsevat spetsiifilist õigussuhet arvestades, pidades silmas ka nende omavahelise sõltuvuse määra [...].

Põhikohtuasja faktiliste asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 9. märtsil 2016 sõlmisid põhikohtuasja pooled tarbijakrediidilepingu. Kostjale anti selle lepingu alusel 36 kuuks kasutada summa 5000 leevi (ligikaudu 2550 eurot). Krediidil on muutuv intressimäär, mis koosneb kuue kuu EURIBOR-ist ja fikseeritud marginaalist 7,606%.
- 2 Leping sõlmimise ajal oli krediidi kulukuse aastamäär 8,2%. Krediit oleks tulnud tagasi maksta 36 osamaksena, millest igakuise suurus oli 159,24 leevi (ligikaudu 82 eurot).
- 3 Krediidilepingu punkti 8 kohaselt on lepinguga määratud algne intressimäär kehtestatud reklaami huvides ning kehtib, kui kostja täidab lepingu lisa nr 2 kehtestatud tingimused. Nende tingimuste täitmata jätmise korral suureneb fikseeritud marginaal, mis moodustab krediidiintressimäära, algul 7,606%-lt 14,356%-le (st 6,75% võrra, mille tulemusena suureneb krediidi kulukuse aastamäär sellisel viisil peaaegu kaks korda).
- 4 Krediidilepingule lisaks sõlmiti ka töötasuõude pantimise leping, milles kostja avaldas, et ta töötab Bulgaaria ettevõtja juures tähtajatu töölepingu alusel.
- 5 1. märtsi 2016. aasta lepingu lisa nr 2, mille allkirjastas ka kostja, on kirjas erinevad soodustused tarbijakrediidile.
- 6 Nimetatud lisa punkti 1.1.1. kohaselt kehtivad reklaami eesmärki teeniva aastase intressimäära 8,20% kasutamise tingimused tarbijakrediidilepingu puhul, kui krediidivõtja:

- a) kannab oma töötasu pangas „Banka DSK“ EAD avatud kontole;
 - b) seab pandiõiguse oma töötasuõudele panga „Banka DSK“ EAD kasuks;
 - c) seab pandiõiguse kõikidele oma nõuetele pangas „Banka DSK“ EAD asuvatel kontodel panga kasuks;
 - d) esitab pangale „Banka DSK“ EAD taotluse deebetkaardi väljastamiseks;
 - e) osaleb panga „Banka DSK“ EAD internetipangasüsteemis „DSK Direkt“;
 - f) saab vähemalt kaht liiki teateid lühikeste tekstisõnumitena (SMS) ja
 - g) tasub iga kuu vähemalt ühe kommunaalteenuste arve (elekter, telefon, vesi ...) ülekandega panga „Banka DSK“ EAD kaudu või maksab iga kuu vähemalt 10 leevi täiendavasse vabatahtlikku pensionikassasse „DSK Rodina“.
- 7 Lisa nr 2 punkti 1.2.1. kohaselt on aastane intressimäär 8,70%, kui krediitdivõtja täidab ainult eelpool punktides a–c nimetatud tingimused. Kui punktides d–g („Kõrvalteenused“) nimetatud teenuseid ei kasutata kahel järjestikusel kuul, aga krediitdivõtja täidab punktides a–c nimetatud tingimused, suureneb krediidi intressimäär lisa nr 2 punkti 9.1.2. kohaselt 0,5% alates järgmisest kuumaksest ning kulukuse aastamäär on taas 8,70%.
 - 8 Lisa nr 2 punktis 9.1.1. on ette nähtud, et kui kahel järjestikusel kuul ei laeku krediitdivõtja töötasu tema kontole pangas „Banka DSK“ EAD (s.t ei ole täidetud eespool märgitud punktides a ja b kehtestatud tingimused), kuid krediitimakse tasutakse kontole, on krediidi intressimääraks jätmisest osamaksest alates 11,95%. Kahe või enama osamaksega hilinemise korral langevad punkti 9.1.3. kohaselt lisa nr 2 nimetatud intressisoodustused ära täies ulatuses.
 - 9 Punkt 9.1.2 näeb ette, et krediidi regulaarse tagasimaksmise korral võidakse „taastada“ soodustused, kui krediitdivõtja täidab taas nende kasutamise tingimused, tehes pangale „Banka DSK“ EAD vastava avalduse. Puuduvad andmed, kas ja millistel tingimustel on selline taastamine kohustuslik.
 - 10 Pärast menetluses määratud auditiaruande saamist peatas kostja krediitimaksete tegemise 24. oktoobril 2016. Ekspert märgib, et alates sellest hetkest kohaldas kohtuvaidluses hageja tagastamata jääksummale kuni 24. detsembrini 2016 aastast intressimäära 14,687%, kuni 25. juunini 2017 14,682% ja kuni 9. novembrini 2017 14,624%. Pärast seda muutus krediit enne tähtaega sissenõutavaks ja lepingujärgset intressi enam ei arvestatud. Võttes aluseks panga andmed, on tasumata krediitkohustuse suuruseks laenusumma 4105,27 leevi, lepingujärgsed intressid 668,93 leevi ja viivis 84,07 leevi.
 - 11 On üldteada, et Bulgaarias pakuvad paljud krediitiasutused tarbijatele madalamaid intressimäärasid, kui viimased kannavad oma töötasu kontole krediiti andvas pangas. Turutingimustest atraktiivsemana reklaamitakse ka krediite, mille

puhul ei ole nõutav „töötasu ülekandmine“ krediiti andvale pangale. Sellest võib järeldada, et Bulgaaria pangandusturul on laialt levinud praktika kohustada krediitdivõtjaid lasta kanda oma töötasu krediiti andnud pangas asuvale kontole.

- 12 Hageja – „Banka DSK“ EAD, on üks suurimaid turul tegutsevaid krediitiasutusi, kusjuures ajakirjanduse andmetel on selle ligikaudu 10% suurune turuosa 1.–2. kohal. Põhikohtuasjas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta ei ole kogunud teavet hageja turuosa kohta, kuna ei ole selge, kas see asjaolu on vaidluse lahendamisel oluline.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul kujutavad vaidlusaluse tarbijakrediitdilepingu lisas nr 2 sisalduvad tingimused endast probleemi õiguse kohaldamisel põhikohtuasjas.

Lepingutingimuste ebaõiglus

- 14 Kõigepealt tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas kõrvalteenuste kohustusliku kasutamise tingimused on kooskõlas direktiivi 93/13 artiklist 3 tuleneva heausksuse nõudega, kui võtta arvesse, et krediitdileping paneb tarbijale koormava kohustuse, mis loob krediitandjale samal ajal konkurentsieelise.
- 15 Eelkõige vajab eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendust direktiivi 93/13 artiklis 3 kasutatud mõistele „kahjustab tarbijat“. Tema seisukohast on küsitav, kas tarbija kohustus [kanda] oma töötasu kontole pangas, kellelt ta võttis krediiti, kahjustab iseenesest tarbijat, samuti kas teatud kõrvalteenuste (mis osaliselt ei ole tasuta) kasutamise tingimus kohaldatava laenuintressi vähendamiseks kahjustab tarbijat alati või ainult teatud juhtudel.
- 16 Lisaks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas kohustus kanda töötasu üle pangakontole, on liidu õigusega keelatud. Võlgnik kohtuvaidluses on kolmanda riigi kodanik, kes töötab Bulgaaria tööandja juures, kuid kes saaks muuta oma alalist elukohta. Sellega seoses võib töötasu ülekandmise kohustus Bulgaaria kontole kujutada endast takistust Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 15 lõikest 3 koostoimes artikli 15 lõikega 1 tuleneva õiguse, täpsemalt alustada töösuhet Euroopa Liidu mõnes teises liikmesriigis, kasutamiseks. Sellega seoses tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates pöörata tähelepanu asjaolule, et liikmesriigi õigus näeb ette ka teise vahendi panga nõude tagamiseks, nimelt töötasule pandiõiguse seadmise, nagu see on põhikohtuasjas lepinguga reguleeritud.
- 17 Kui direktiivi 93/13 sätted lubavad põhimõtteliselt seda, et pank nõuab tarbijalt oma töötasu ülekandmist selles pangas asuvale kontole, tekib järgmisena küsimus, kas sellise kohustuse võtmine on kõrvalteenuste kasutamise nõuet arvestades ebaõiglane.

- 18 Sellele küsimusele vastamiseks vajab eelotsusetaotluse esitanud kohus viiteid selle kohta, milliseid kriteeriume tuleks kohaldada kõrvalteenuste lepingutingimuste ebaõigluse hindamisel. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et liidu õigus ei sisalda õigusnorme, mis konkreetselt keelaksid või piiraksid müüja või teenuse osutaja võimalust kohustada tarbijaid seosmüügiks (Renda, A. [coord.], Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, lk 147–149, kättesaadav https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Sellised normid kehtivad vaid ettevõtjatevahelistele tehingutele – vt ELTL artikli 101 lõike 1 punkt e.
- 19 Seosmüük on aga Bulgaaria õiguse kohaselt, täpsemalt konkurentsi kaitse seaduse (Zakon za zashtita na konkurentsiata, edaspidi „ZZK“) artikli 36 kohaselt ja üldiselt ZZK artikli 29 kohaselt keelatud. Võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu juhiseid, mille kohaselt direktiivi 93/13 kohaldamisel tuleb arvestada ka liikmesriigi tarbijakaitse normidega (kohtuotsus A, C-738/19, punkt 37, samuti seal viidatud kohtupraktika), peab Euroopa Kohus kindlaks tegema, kas tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõigluse hindamisel tuleb arvestada ka ebaausa konkurentsi vastaste riigisiseste õigusnormidega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et tingimuse ebaõigluse hindamisel tuleb arvestada riigisiseste konkurentsistandarditega.

Liidu õigusega kooskõlas olev tõlgendus

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib lisaks küsimus, kuidas tuleb tõlgendada ebaausa konkurentsi vastaseid riigisiseseid standardeid seoses direktiivi 93/13 reeglitega.
- 21 Bulgaaria ZZK-s sätestatud reeglid seosmüügi keelu kohta on üldise iseloomuga, aga puuduvad konkreetsed tingimused, mille esinemisel saaks kohaldada sellist keeldu. Bulgaaria seadusandja reguleeris klientide ebaausa ligimeelitamise keeldu, kaasa arvatud seosmüügilepingu sõlmimisele sundimise teel, ZZK artikli 36 lõikes 1. ZZK artikli 29 kohaselt on keelatud ka klientide ligimeelitamine toimingute kaudu, mis on ebaausad teiste ettevõtjate suhtes. Nende keeldude eesmärk on peamiselt ülejäänud müüjate ja teenuse osutajate kaitse, kes on nõudeid rikkuvate müüjate ja teenuse osutajate otsesed konkurendid. Arvestades, et ebaausad kaubandustavad on keelatud ning võttes arvesse eespool viidatud kohtupraktikat, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski, et tarbijaga sõlmitud lepingu ebaõigluse hindamisel tuleks arvestada ka selle keeluga.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tekib seoses ZZK artikli 29 ja artikli 36 lõike 1 tõlgendamise laialdaste võimalustega eelkõige küsimus, kas riigisisese õiguse kohaselt kehtiva ebaausa konkurentsi keelu kohaldamisel ei tuleks seda keeldu tõlgendada mitte ainult seoses tarbijalepingute ebaõigluse reeglitega vastavalt direktiivile 93/13, vaid ka seoses Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 38

sisalduvate nõuetega. Kui esineks sellise tõlgendamise kohustus, peaks liikmesriigi kohus tõlgendama tema riigisisises konkurentsioiguses kehtivaid keelde nii, et võtaks arvesse mitte ainult konkurentide huve, vaid ka tarbijate huve.

- 23 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt kohtuotsuse von Colson, C-14/83, punktile 26 kehtib liidu õigusega kooskõlas oleva tõlgendamise kohustus ainult seoses selliste õigusnormidega, mida liikmesriigi kohus kohaldab otseselt menetluses ning et see ei puuduta teistsuguse esemega õigusnorme. Käesoleva juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus hindama, kas tarbijaga sõlmitud lepingu tingimused on ebaõiglased vastavalt tarbijakaitseaduse (Zakon za zashtita na potrebitelite) artiklile 143, millega on riigisisesse õigusse üle võetud direktiivi 93/13 nõuded. Samal ajal tuleb kontrollida neid nõudeid seoses liikmesriigi õiguse üldiste standarditega, mida ei kehtestatud otseselt selle Euroopa Liidu õigusakti täitmiseks, täpsemalt seoses ebaausa konkurentsi sätetega. Kuivõrd viimati nimetatud on tarbijakaitse teostamise kriteeriumiks, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus seoses tarbijakaitse põhimõttelise vajalikkusega vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklile [38], et liikmesriigi konkurentsistandardeid tuleb tõlgendada seoses tarbijate huvidega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab esmajoones asjaolule, et konkurentsi kaitse eesmärk on luua paremaid tingimusi lõpptarbija jaoks.

Ebaausad kaubandustavad

- 24 Euroopa Liidu Kohtu praktika kohaselt (kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, punktid 43 ja 44, samuti kohtuotsus Bankia, C-109/17, punktid 48–50) kujutab lepingutingimuse kasutamine kui direktiivi 2005/29 tähenduses ebaausa kaubandustava kohaldamise tagajärg endast pidepunkti ebaõigluse hindamisel vastavalt direktiivi 93/13 artiklile 4.
- 25 Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas vaidlusaluse krediidilepingu tingimuste sõnastus kujutab endast eksitavat kaubandustava vastavalt direktiivi 2005/29 artikli 7 lõikele 2. Eelkõige tuleb vastata küsimusele, kas alati on tegemist ebaausa kaubandustavaga, kui tarbijakrediidilepingus märgitakse ära laenuintress, mis arvutatakse pärast kõikide intressisoodustuste mahaarvamist, mis kuuluvad kohaldamisele vajalike kõrvalteenuste kasutuselevõtu korral, ning mitte üldiselt kehtiv laenuintress ilma intressisoodustuse ja alles seejärel määratakse täpsemalt kindlaks nende intressisoodustuste kohaldamise korral kehtiv intressimäär. Samuti on vaja selgust, kas kohus, otsustades, kas kaubandustava on ebaaus, peab arvestama ka intressisoodustuse kasutuselevõtu ja äralangemise tingimuste sõnastusega, samuti tarbija võimalusega tulla toime tingimuste konstrueeritud süsteemis.
- 26 Selle küsimusega seoses tuleb vastata ka sellele, kas intressimäära selline esitamine on lubatav ka direktiivi 2008/48 sätete, eelkõige artikli 10 kohaselt.

- 27 Lisaks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohast küsimus, kas hinnates asjaolu, kas kaubandustava võib moonutada tarbija käitumist kaupleja või teenuse osutaja valimisel direktiivi 2005/29 artikli 5 lõike 2 punkti b tähenduses, peab liikmesriigi kohus arvestama müüja või teenuse osutaja turuosaga, kes kasutab vastavat kaubandustava. See tuleneb asjaolust, et pooleliolevas menetluses sõlmiti tarbijakrediidileping, mis üldiselt seob isiku pikemaks ajaks ning võib tema turukäitumist oluliselt moonutada. Krediidivõtja pöördub (tuntumate) krediidasutuste poole, kes asuvad tema töökoha või kodu lähedal. See tähendab, et ta oleks rohkem sõltuv suure turuosaga turuosaliste pakkumistest. Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks tegema, kas kaubandustava eksitava või ka tarbijale survet avaldava iseloomu hindamisel tuleb arvestada ka müüja või teenuse osutaja positsiooniga kaupade ja teenuste vastaval turul.
- 28 Veel märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul on tegemist turul levinud pankade, s.t [juriidiliste] isikute praktikaga, kes hangivad endale raha elanikkonna hoiuste kaudu. Seetõttu oleks suurematel pankadel võimalik saada rohkem krediidivõtjaid ja siduda neid ebasoodsamate tingimustega. Tekib küsimus, kas juhul, kui tegemist ei ole turgu valitseva positsiooniga (menetluses ei ole tuvastatud ega väidetud hageja turgu valitsevat positsiooni), võiks hindamisel, kas kaubandustava on ebaaus, oluline olla vastav turuosa.

Krediidi kulukuse aastamäära arvutamise meetod ja võimaliku vale arvutuse tagajärjed

- 29 Käimasolevas menetluses tekivad ka kohtuasjas K, C-229/20, eelotsusetaotlusena esitatud küsimused krediidi kulukuse aastamäära arvutamise viisi ja märkimise kohta tarbijakrediidilepingu puhul, kuna tarbijakrediidiseaduse (Zakon za potrebitelskia kredit) artikli 22 kohaselt koostoimes artikli 11 lõike 1 punktiga 10 on tühine tarbijakrediidileping, milles ei ole märgitud krediidi kulukuse aastamäära, ning tarbija võlgneb siis ainult talle tegelikult antud summa tagasimaksmise ilma intresside ja kuludeta.
- 30 Sellega seoses tuleb välja selgitada, kas krediidi kulukuse aastamäära vale suurus tarbijakrediidilepingus on võrdsustatav selle intressimäära märkimata jätmisega. See näib tulenevat nõudest, mille kohaselt tingimused peavad tarbijalepingutes olema selgelt sõnastatud ning igasugune ebatäpsus tõlgendatakse müüja või teenuse osutaja kahjuks – tarbijakaitseseadus (Zakon za zashtita na potrebitelite) artikkel 147 koostoimes tarbijakrediidiseaduse (Zakon za potrebitelskia kredit) artikliga 24. Nimetatud õigusnormidega on liikmesriigi õigusesse üle võetud vastavalt direktiivi 93/13 artikkel 5 ja direktiivi 2008/48 artikkel 23.
- 31 Euroopa Liidu Kohtul oli juba võimalus otsustada kohtuasjas EOS KSI Slovensko, C-448/17, et ebaselgelt sõnastatud tingimus krediidi kulukuse aastamäära suuruse kohta ei vasta direktiivi 93/13 artikli 4 lõikest 2 tulenevale nõudele ning seetõttu on kohtul, kelle poole pöörduiti, õigus selliseid tingimusi mitte kohaldada. Käesoleval juhul tekib küsimus, kas see põhimõte kehtib ka siis,

kui müüja või teenuse osutaja märgib krediidi kulukuse aastamäära suuruse ebatäpselt (kui tegemist on tõepoolest ebatäpsusega) tarbija eksitamiseks ja tema otsustusvabaduse moonutamiseks.

- 32 Vastus küsimusele, kas krediidi kulukuse aastamäära suuruse ebatäpne märkimine on võrdsustatav selle intressimäära märkimata jätmisega, nõuab seoses kohtuvaidluse asjaoludega vastust veel ühele küsimusele, täpsemalt: kas kulud nagu käesolevas menetluses kokkulepitud kõrvalteenuste paketi kulud tuleb kaasata valemisse, millega arvutatakse krediidi kulukuse aastamäär tarbijakrediidilepingus? Krediidi kulukuse aastamäära mõiste on direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis g täielikult ühtlustatud ja Euroopa Kohus peab seetõttu välja selgitama, kas krediidi kulukuse aastamäära arvestus peab hõlmama tasusid kõrvalteenuste eest, mis on poolte vahel lepinguga kokkulepitud.
- 33 Sellega seoses on oluline eelkõige küsimus, kas nimetatud kõrvalteenused „on kohustuslikuks eelduseks krediidi andmisele üldse“ või toovad kaasa „krediidi andmise“ nende kõrvalteenuste „kohaldamise“ järgselt. Sellele küsimusele vastamisel peab Euroopa Kohus arvestama asjaoluga, et käesolevas menetluses ei esitatud küll vastuväidet, et kostjat peteti seoses tema nõusoleku saamisega kõrvalteenuste osutamisele, aga viis, kuidas intressisoodustuse tingimused on sõnastatud, nõuab, et isik tutvuks arvukate tingimustega lepingu lisas nr 2. Lisaks tuleb silmas pidada, et lepingu võib sõlmida ka ilma kõrvalteenusteta, kuid sellisel juhul hoopis teistsugustel maksetingimustel, samuti et üks osa nendest teenustest (näiteks kommunaalteenuste arвете tasumine internetipanga rakenduse abil) ei ole krediidilepingu esemega otseselt seotud.
- 34 Selline intressimäära arvutamise viis tekitab veel mõned küsimused. Kõigepealt on küsitav, kas krediidi kulukuse aastamäära kindlaksmääramisel tuleb hinnata nende kõrvalteenuste hinda, mis ei ole krediidilepingu osaks. Kui see nii ei ole, siis tekib küsimus, kas kõrgemat intressimäära, mida võlgnetaks kõrvalteenuste kasutamata jätmise korral, tuleks vaadelda mitte osana krediidi kuludest (ja vastavalt – osana valemist, millega määratakse kindlaks krediidi kulukuse aastamäär).
- 35 Seoses kahe eespool nimetatud küsimusega, nimelt kas kõrvalteenuste hind on osa valemis, millega arvutatakse lepingujärgse krediidi kulukuse aastamäär, ja kas selle intressimäära võimalik ebatäpne arvutus on võrdsustatav selle täieliku nimetamata jätmisega lepingus, tuleb lisaks hinnata, kas käesoleval juhul näeb liikmesriigi õigus ette kohase sanktsiooni nimetatud intressimäära vale märkimise eest. Kohtuasjas Home Credit Slovakia, C-42/15, punktis [72] tuvastas Euroopa Kohus, et liikmesriigi õigusaktid, mis näevad ette tarbijakrediidilepingu tühisuse selle sisu väheste ebatäpsuste tõttu, võivad kujutada endast eaproportsionaalset sanktsiooni direktiivi 2008/48/EÜ [artikli 23] tähenduses. Siin on eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates küsitav, kas intressimäära ebatäpne märkimine krediidilepingus peab tooma kaasa tarbija vabastamise oma lepingulistest kohustustest tasuda intressi ja tasusid.